

Кудрявцева Вікторія Вікторівна,
*кандидат юридичних наук, асистент
кафедри господарського права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Незважаючи на те, що протягом довгого періоду процес формування вітчизняного законодавства в сфері інвестицій характе-

ризувався нестабільністю та хаотичністю, деякі закономірності та правила все ж таки зберігались. Саме їх аналіз дозволив дослідити певний еволюційний розвиток інвестиційного законодавства України. Звісно, що інвестиційна політика держави розробляється на підставі прогнозів економічного й соціального розвитку країни, схем розвитку й розміщення продуктивних сил у цілому по країні й по регіонах, цільових науково-технічних програм, техніко-економічних обґрунтувань, бізнес-планів, що визначають доцільність здійснення інвестиційної діяльності.

При цьому, інвестиційна політика держави потребує певного механізму її реалізації, що визначає форми й методи управління інвестиційною діяльністю. Реальний стан і напрями розвитку даного механізму відображаються в законодавчій базі, що регулює інвестиційні процеси. Окремі елементи механізму зафіксовані в Законі України «Про інвестиційну діяльність». На подальший розвиток механізму стимулювання інвестицій була спрямована розробка й затвердження ряду Указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, актів міністерств і інших державних органів виконавчої влади, в тій частині, що стосується створення й застосування окремих економічних форм і методів управління інвестиційною діяльністю.

Отже, сьогодні українська економіка потребує інвестицій, але надати держава їх практично неспроможна, тому надії покладаються на іноземні капіталовкладення. Як наслідок, важливого інструментального значення набувають методи та методики оцінки інвестиційного клімату, його стану та динаміки. Механізм та наслідки процесу оцінювання мають важливе юридичне значення, адже отримання того чи іншого рейтингу є певною сукупною якісною оцінкою змін інвестиційного клімату. Значення таких оцінок з боку рейтингових агентств полягає в тому, що вони є певним індикатором, сигналом як для приватних інвесторів (в першу чергу іноземних), так і для держави, що оцінює результативність власних програмних вимог щодо інвестиційного розвитку країни. Звичайно, що в основу рейтингових оцінок кладуться показники обсягів залучених інвестицій за окремий час, але рейтингові оцінки є комплексною категорією, що включає в себе і цілу низку інших суміжних та опосередкованих

чинників. У цьому сенсі слід зазначити, що, враховуючи важливість рейтингових оцінок інвестиційної привабливості господарської діяльності, сам механізм їх формування та правові наслідки мають увійти складовою правового механізму формування та реалізації інвестиційної політики держави.

Досліджуючи світовий досвід, можна з впевненістю зазначити, що активне залучення та раціональне використання інвестицій – найшвидший шлях до піднесення економічного розвитку держави на новий рівень. Продумана інвестиційна політика забезпечує її учасників сприятливими нормативно-правовими та економічними умовами для вкладення інвестицій в економіку держави, зосереджуючи їх інноваційну спрямованість. Отже, створення та реалізація ефективної, адекватної сучасним вимогам інвестиційної політики в Україні досі залишається актуальним питанням.

Слід підкреслити, що формування та реалізація інвестиційної політики держави хоча і відбувається в правових формах і має своїм головним інструментом вплив на реальний зміст правового регулювання інвестиційних відносин, разом з тим утворює свій власний, достатньо автономний правовий механізм, в якому рейтингові агентства, їх репутація, об'єктивність діяльності щодо надання тих чи інших рейтингів має стати важливим його елементом. В окремих випадках держава в межах завдань власної інвестиційної політики цілком слушно може поставити за мету досягнення того чи іншого інвестиційного рейтингу, пов'язуючи з цим активізацію інвестиційної активності. Аналогічною є ситуація з цілою низкою галузей національної економіки, де державою через відповідні Закони запроваджено спеціальні режими господарювання, наприклад, літакобудування, суднобудування, виробництво автомобілів, сільське господарство тощо. У Законах України, що запроваджують ці форми державної підтримки господарської діяльності в названих галузях, передбачені та закріплені досить різні господарсько-правові засоби стимулювання інвестиційної активності перелічених видів виробництв. Більше того, сама інституціональна основа в цих галузях є різною, наприклад, літакобудування зосереджене на підприємствах державної форми власності, більш того, які фактично сьогодні

об'єднані в державний концерн з відповідним механізмом державного управління. Суднобудівна ж галузь сьогодні є фактично приватизованою, в тому числі за участю іноземних, світового рівня, суднобудівних компаній, в той же час автомобілебудівна галузь в процесі приватизації також представляє недержавний сектор економіки, але такий, де ключові суб'єкти господарювання представлені національним капіталом. При цьому, основними формами державного регулювання інститутів інвестиційного ринку є: надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв; державних норм та стандартів; заходів щодо розвитку та захисту економічної конкуренції; роздержавлення і приватизації власності; визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами; політики ціноутворення; проведення державної експертизи інвестиційних програм та проектів будівництва; інших заходів. Оцінювати ефективність застосованих державою податкових, амортизаційних, кредитних пільг та інших засобів стимулювання господарської діяльності, а також практику їх реалізації з боку відповідних інституцій без об'єктивних, узагальнюючих рейтингових оцінок, що могли б бути основою для порівняльного аналізу ефективності державного регулювання в цих галузях, неможливо. Саме тому слід ще раз наголосити на необхідності впровадження рейтингової оцінювальної діяльності в механізм формування та реалізації інвестиційної політики держави з відповідною законодавчою фіксацією їх місця і значення. За своєю сутністю, механізм формування правової інвестиційної політики опосередковує процес трансформації завдань економічної інвестиційної політики об'єктами якої є такі категорії як інвестиційний ринок, інвестиційні товари, інвестиційний ефект, інвестиційні ризики, рівновага між інвестиційним попитом та інвестиційною пропозицією в контексті регулюючої ролі держави - в завдання правової інвестиційної політики, які стосуються таких елементів правового регулювання як правовий статус учасників інвестиційних відносин на всіх етапах реалізації, договірно-правове забезпечення інвестиційної діяльності, господарсько-правові засоби та механізми її державного регулювання, компетенція органів держави щодо фор-

мування та реалізації Державних програм інвестиційного розвитку тощо.

В умовах ринкових відносин важливого значення набуває реальне інвестування, без якого немислиме оновлення та розширене відтворення виробничого потенціалу підприємств і пов'язане з ним виробництво конкурентоспроможної продукції. Вирішення цих завдань нерозривно пов'язане зі здійсненням інвестиційних вкладень на усіх рівнях економічної системи, та передусім у процесі реалізації інвестиційних намірів суб'єктами господарювання. Здійснення інвестиційної діяльності неможливе без знання теорії і практики прийняття господарсько-організаційних рішень у галузі розробки ефективних її напрямків, ретельної експертизи окремих об'єктів можливого інвестування, формування оптимально збалансованого інвестиційного портфеля.

З позицій цього дослідження інвестиційну політику доцільно розглядати як комплекс заходів щодо підвищення рівня залучення наявного інвестиційного потенціалу до процесу відтворення, створення оптимальних умов для вкладення інвестицій, забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни на основі використання перспектив здійснення спільної інвестиційної діяльності держави та приватних суб'єктів підприємницької діяльності.

Разом з тим, досліджуючи сутність державної інвестиційної політики, необхідно пам'ятати, що вона є складовою економічної політики держави, яка спрямована на врегулювання інвестиційних процесів у країні. У цьому сенсі показовим є таке визначення даного поняття: державна інвестиційна політика – складова економічної політики, що проводиться державою у вигляді становлення структури та масштабів інвестицій, напрямів їх використання, джерел отримання інвестиційних ресурсів. Реалізація правової інвестиційної політики має забезпечуватися засобами законодавчої інвестиційної політики та механізмами юридичної відповідальності органів держави за невиконання вимог чинного законодавства, зокрема недосягнення економічних показників Державної програми інвестиційного розвитку країни.

Література:

1. Кухар В. І. Господарсько-правове забезпечення державної інвестиційної політики в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / В. І. Кухар. – Харків, 2008. – 21 с.
2. Москвін С. Інвестиційний ринок України: передумови та проблеми формування у контексті світової фінансової кризи / С. Москвін // Фінансовий ринок України. – 2010 – №3 – С. 8 – 12
3. Марцин В. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в економіці України / В. Марцин // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 5 (71). – С. 52–53
4. Інноваційне інвестування в Україні: проблеми правового забезпечення: колективна монографія / За наук. ред. Д. В. Задихайло. – Х.: Юрайт, 2013. – 536 с.